

Det frivilliga försvaret

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i propositionen Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret (prop. 2001/02:159). Utskottet tar också ställning till följdmotioner till propositionen och till propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) samt till motioner om frivillig försvarsverksamhet från allmänna motionstiden 2000/01.

Utskottet understryker, liksom det gjort vid tidigare tillfällen, den frivilliga försvarsverksamhetens – dvs. de frivilliga försvarsorganisationernas och hemvärnets – mycket viktiga roll inom totalförsvaret.

Regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten bör enligt utskottet godkännas.

Utskottet anser också att regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna bör bifallas.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

I betänkandet finns 6 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden	6
Propositionen.....	6
Motionerna	11
Utskottets ställningstagande	16
Reservationer.....	21
1. Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (punkt 1)	21
2. Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (punkt 1)	22
3. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)	24
4. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)	25
5. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)	27
6. Rätt till ledighet (punkt 5)	28
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	29
Propositionen.....	29
Följdmotioner till proposition 2001/02:159.....	29
Motioner från allmänna motionstiden 2000/01.....	31
Följdmotioner till proposition 2001/02:10.....	31

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten

Riksdagen godkänner proposition 2001/02:159 punkt 1 om riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö201, 2000/01:Fö208 yrkande 12, 2001/02:Fö6 yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7, 2001/02:Fö10 yrkande 19, 2001/02:Fö13, 2001/02:Fö23 yrkande 1, 2001/02:Fö24 yrkandena 1–7 samt 2001/02:Fö26 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (kd)

Reservation 2 (mp)

2. Inriktning av hemvärnsförbanden

Riksdagen godkänner proposition 2001/02:159 punkt 2 om inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 11, 2001/02:Fö23 yrkandena 2–4, 2001/02:Fö24 yrkandena 8–11 samt 2001/02:Fö26 yrkandena 3 och 4.

Reservation 3 (m)

Reservation 4 (kd)

Reservation 5 (mp)

3. Rättsskydd

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö305.

4. Ersättning och förmåner

Riksdagen avslår motion 2000/01:Fö902.

5. Rätt till ledighet

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö25.

Reservation 6 (fp)

Stockholm den 14 maj 2002

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Ola Rask (s), Rolf Gunnarsson (m), Berndt Sköldestig (s), Margareta Viklund (kd), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Kurt Kvarnström (s), Björn Leivik (m) och Charlotta L Bjälkebring (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i november 1999 om direktiv till en utredning med uppgift att lämna förslag om den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom totalförsvaret (dir. 1999:95). Frivilligorganisationsutredningen lämnade i februari 2001 betänkandet Frivilligheten och samhällsberedskapen (SOU 2001:15) till regeringen. Betänkandet har efter remissbehandling varit ett underlag för den proposition Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret (prop. 2001/02:159) som utskottet tar ställning till här. Utskottet tar också ställning till följdmotioner till propositionen och till propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) samt till motioner om frivillig försvarsverksamhet från allmänna motionstiden 2000/01. Som ett led i sin beredning av ärendet har utskottet haft överläggningar med representanter för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Utskottets överväganden

Utskottet behandlar här vad regeringen i propositionen har föreslagit om riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten samt inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna. Utskottet behandlar också motionerna 2000/01:Fö201 (s), 2000/01:Fö208 (kd) yrkandena 11 och 12, 2000/01:Fö305 (m), 2000/01:Fö902 (m), 2001/02:Fö6 (kd) yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7 (m), 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 19, 2001/02:Fö13 (m), 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 1–4, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 1–11, 2001/02:Fö25 (fp) samt 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 1–4.

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet understryker den frivilliga försvarsverksamhetens – dvs. de frivilliga försvarsorganisationernas och hemvärnets – mycket viktiga roll inom totalförsvaret.

Regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten bör enligt utskottet bifallas.

Utskottet anser också att regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna bör bifallas.

Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Fö201 (s), 2000/01:Fö208 (kd) yrkandena 11 och 12, 2000/01:Fö305 (m), 2000/01:Fö902 (m), 2001/02:Fö6 (kd) yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7 (m), 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 19, 2001/02:Fö13 (m), 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 1–4, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 1–11, 2001/02:Fö25 (fp) samt 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 1–4.

Propositionen

Regeringen framhåller att vi i Sverige har en lång tradition av medborgaren-gagemang. *De frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärdet* utgör en viktig del av detta engagemang och har under efterkrigstiden utgjort en väsentlig resurs för det svenska totalförsvaret. Regeringen anser att det är betydelsefullt att även i framtiden ta tillvara det engagemang och kunnande som finns i de frivilliga försvarsorganisationerna.

De säkerhetspolitiska förändringarna under det senaste decenniet ligger till grund för det omfattande reformarbetet inom den svenska försvarspolitik. Det svenska totalförsvaret är inne i en förändringsfas som innebär den största reformeringen som genomförts i modern tid. Propositionen om frivillig försvarsverksamhet är en konsekvens av och en fortsättning på de förändringar av totalförsvaret som riksdagen beslutade om våren 1999 och våren 2000.

Den struktur som det nya insatsförsvaret har skiljer sig enligt regeringen i många stycken från hur invasionsförsvaret var uppbyggt. Många av de upp-

gifter som organisationerna tidigare utfört eller förberett sig på att utföra har inte längre samma relevans.

Regeringen anser att stödet till den *frivilliga försvarsverksamheten* därför måste anpassas till de förändringar som sker i övrigt inom totalförsvaret. Reformbehovet inom den frivilliga försvarsverksamheten är lika påtagligt som inom totalförsvaret i övrigt. Myndigheternas uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten behöver därför successivt förändras.

Regeringen anser att det bör göras återkommande *översyner* av vilka organisationer som skall få del av stödet. Stödet bör ges till ideella organisationer med demokratisk struktur som bedriver verksamhet som är angelägen och betydelsefull utifrån de fyra målen för totalförsvarets förmåga.

De frivilliga försvarsorganisationerna bör stimuleras till att sprida kunskap och information om totalförsvaret, medverka till fortbildning, utgöra rekryteringsbas och i övrigt medverka till totalförsvarets folkliga förankring. Regeringen bedömer att frivilligpersonal i högre utsträckning kan komma att tjänstgöra i *Försvarsmaktens grundorganisation och i utlandsstyrkan*.

I propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30) framhöll regeringen att territorialförsvaret, hemvärnet och vissa andra delar av det militära försvaret borde organiseras som *nationella skyddsstyrkor* och utgöra en del av insatsorganisationen.

Vad gäller de nationella skyddsstyrkornas uppgifter anförde regeringen att dessa, med varierande beredskap, skall ha förmåga att skydda befolkningen och infrastrukturen samt att stödja de operativa insatsförbanden.

Hemvärnsförbanden tillhör enligt regeringen de viktigaste förbanden inom de nationella skyddsstyrkorna och skiljer sig främst från övriga förband genom att bemanningen sker frivilligt och att rekryteringen är lokal. Regeringen anser att huvuddelen av den förmåga som kommer att behövas inom de nationella skyddsstyrkorna finns i hemvärnsförbanden vilkas verksamhet och utveckling därför bör ställas i centrum. Detta gör att det är av stor betydelse att tillräckliga resurser avdelas så att hemvärnet kan ha en fungerande utbildning och rekrytering.

Regeringen anser att hemvärnsförbanden skall differentieras avseende uppgifter. Tyngdpunkten bör även fortsättningsvis ligga på bevaknings- och skyddsuppgifter av infrastruktur och viktiga skyddsobjekt samt verksamhet som stärker samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Vissa hemvärnsförband bör få uppgifter med högre svårighetsgrad och i förhållande till övriga förband bör dessa ha en högre kompetens. Dessa förband skall ha möjlighet att lösa bevaknings- och skyddsuppgifter av objekt som är nya för förbanden.

Personalen i de förstärkta hemvärnsförbanden och de frivilliga försvarsorganisationerna bör kunna vara aktuella som en utökad rekryteringsbas för internationella insatser.

Med den i propositionen angivna inriktningen för de frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnsförbanden anser regeringen att de kommer att ha en relevant och viktig roll i det framtida totalförsvaret.

Eftersom försvarspolitiken har fått en ny inriktning från den tidigare fokuseringen på invasionsförsvar till en inriktning mot ett modernt, flexibelt och rörligt insatsförsvar bör en förändring ske av uppdragsstyrningen av organisationernas försvarsverksamhet så att den bättre överensstämmer med den förändrade inriktningen av försvarspolitiken.

Regeringen föreslår att de uppdrag och stöd i form av *statliga medel* som ges till de frivilliga försvarsorganisationerna skall inriktas mot de behov totalförsvaret har utifrån den nya inriktning som formulerats i de fyra målen för totalförsvarets förmåga.

Regeringen anser att det som framgår av förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet även fortsättningsvis bör gälla. Med frivillig försvarsverksamhet avses i denna förordning verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret. En organisation som bedriver frivillig försvarsverksamhet benämns i denna förordning frivillig försvarsorganisation.

Det är enligt regeringen angeläget att den organisation som bedriver frivillig försvarsverksamhet och benämns frivillig försvarsorganisation utöver verksamhet för totalförsvaret också kan ianspråkta för att utföra uppgifter i syfte att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred samt bidra till fred och säkerhet i omvärlden.

Regeringen föreslår vidare att stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna får ges till sådana ideella organisationer med demokratisk struktur som bedriver angelägna och betydelsefulla verksamheter utifrån de fyra huvudmålen för totalförsvarets förmåga. *Återkommande översyner* av vilka organisationer som skall få ta del av stödet skall genomföras.

För att en organisation skall omfattas av frivilligförordningen skall enligt regeringen en bedömning göras av i vilken utsträckning organisationen

- har verksamhet som tydligt främjar totalförsvaret och som bedöms vara angelägen och betydelsefull utifrån de fyra huvudmålen för totalförsvarets förmåga,
- har sådan verksamhet som omfattar eller möjliggör rekrytering och utbildning av frivilliga för behov inom totalförsvaret,
- genomför aktiv totalförsvarsupplysning till föreningens medlemmar,
- är rikstäckande,
- är medlemsstyrd med demokratiskt vald ledning och har antagna stadgar samt
- är ideell och har regelbundna medlemsaktiviteter.

Nya verksamhetsområden inom den frivilliga försvarsverksamheten bör kunna prövas och utgöra skäl för att en organisation skall kunna omfattas av frivilligförordningen. Det kan t.ex. gälla frivillig verksamhet inom informationsteknologiområdet eller avseende skydd mot NBC-stridsmedel. Detta kan innebära att nya organisationer kan tillkomma eller att befintliga organisationer utvecklar sin verksamhet i dessa avseenden. Regeringen anser att en återkommande översyn bör genomföras av vilka organisationer som skall

kunna få stöd och att man därvid bör ha en öppen hållning i förhållande till de organisationer som är intresserade och som tillför totalförsvaret kompetens och förmåga.

Regeringen föreslår att organisationsstöd får lämnas för att stödja verksamhet hos de frivilliga försvarsorganisationerna som behövs från totalförsvarssynpunkt, som medverkar till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred och som bidrar till fred och säkerhet i omvärlden.

Stödet skall fördelas av Krisberedskapsmyndigheten för det civila försvarets behov och av Försvarsmakten för det militära försvarets behov. Organisationsstödet fastställs och fördelas efter dialog med de frivilliga försvarsorganisationerna. Fördelningen av organisationsstödet skall bestämmas årligen.

Förslagen som lämnas i proposition medför enligt regeringen inga totala ökade utgifter för staten utan finansiering sker genom att befintliga resurser inom utgiftsområde 6 eller genom att resurser inom annat ansvarigt utgiftsområde tas i anspråk.

Regeringen anser att de uppdrag som ges inom det civila försvaret till frivilliga försvarsorganisationer bör utgå från de behov som det civila försvaret har och från de behov som uppstår i samhället vid svåra påfrestningar. De resurser och den förmåga som skapas bör också kunna användas vid annan fredstida krishantering.

Regeringen framhåller att en övergång från ett invasionsförsvaret till ett insats- och nätverksförsvaret medför, liksom för övriga delar av totalförsvaret, förändrade förutsättningar för de frivilliga försvarsorganisationernas och hemvärnets inriktning, uppgifter och personalförsörjning, både nationellt och internationellt.

För att möta behoven av ökad kompetens kan därför frivillig personal i högre utsträckning behöva tas i anspråk i Försvarsmaktens grundorganisation och vid internationella insatser.

Regeringen föreslår att *hemvärnsförbanden* skall utvecklas i syfte att integreras i och utgöra ett viktigt inslag i de nationella skyddsstyrkorna. Som en följd av detta differentieras hemvärnsförbandens uppgifter. Vissa hemvärnsförband skall få uppgifter med högre svårighetsgrad, varför resurser omfördelas till detta. Den förändrade inriktningen skall totalt sett inte medföra några ökade utgifter. Den resterande delen av hemvärnsförbanden skall emellertid bibehålla nuvarande uppgifter, dvs. bevaknings- och skyddsuppgifter avseende infrastruktur och skyddsobjekt samt verksamhet som stärker samhället vid svåra påfrestningar i fred.

I den insatsorganisation riksdagen har beslutat om t.o.m. 2004 ingår bl.a. 170 hemvärnsbataljoner i de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärnsförbanden tillhör de viktigaste förbanden inom de nationella skyddsstyrkorna och skiljer sig främst från övriga genom att bemanningen sker frivilligt och att rekryteringen sker lokalt.

Med sin höga beredskap kan hemvärnet både lösa uppgifter vid väpnat angrepp och stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred. Förbanden kan med mycket kort varsel sättas in i bevaknings- och skyddsuppgifter och även ställas till samhällets förfogande vid framför allt räddningstjänst. Vidare utgör hemvärnsförbanden med sin spridning över hela landet en grund för folkförankringen och försvarsviljan.

Regeringen anser att hemvärnsförbanden skall differentieras vad avser uppgifter m.m. Den större delen av hemvärnsförbanden skall även i fortsättningen ha liknande uppgifter som i dag. Det är framför allt fråga om bevaknings- och skyddsuppgifter avseende infrastruktur och skyddsobjekt samt verksamhet som stärker samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Vissa hemvärnsförband skall efter utbildning få uppgifter med högre svårighetsgrad. Tyngdpunkten skall även fortsättningsvis ligga på bevakning, skydd och ytövervakning, men till skillnad från övriga förband skall förmågan att lösa nya uppgifter vara högre. Dessa förband skall ha möjlighet att lösa bevaknings- och skyddsuppgifter av objekt som är nya för förbanden. Utrustningen skall anpassas till dessa uppgifter och överföras från bl.a. utvecklade territorialförsvarsförband. För berörda hemvärnsförband innebär de nya uppgifterna en ambitionsökning, men skall inte förstås som att hemvärnsförbanden ersätter nedlagda förband.

De mer kvalificerade hemvärnsförbanden skall även kunna lösa vissa försvarsunderrättelseuppgifter. Med tanke på hemvärnsförbandens höga beredskapsnivå, samt den geografiska spridningen över hela landet, kommer det att innebära möjlighet till underrättelseinhämtning på bredden i händelse av kris. Därutöver kan hemvärnsförbanden komma att tas i anspråk för likartade uppgifter som i dag, t.ex. försvar, fältarbeten, transportskydd och eskort, transport- och trafikledning, räddnings- och röjningsarbeten, målanguivning och målutpekning, gränsövervakning samt eventuellt vid indikering och sanering av nukleära, biologiska och kemiska stridsmedel.

Den övriga personalförsörjningen till hemvärnet kommer till största delen att ske genom rekrytering av totalförsvarspliktig personal som fullgjort totalförsvarsplikt.

Den *internationella frivilligt stödjande försvarsverksamheten* som har bedrivits i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland och som syftat till att stödja utvecklingen av frivilliga försvarsverksamheter under demokratisk kontroll bör enligt regeringen fortsätta. Stödet bör inriktas på närområdet, dvs. Estland, Lettland, Litauen, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Stödet till Polen bör minskas och successivt övergå till normalt grannlandssamarbete. Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten bör samordna frivilligorganisationernas stöd till ovan nämnda länder med den verksamhet som Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten bedriver inom ramen för det säkerhetsfrämjande samarbetet med Öst- och Centraleuropa.

Frivilliga försvarsorganisationer bör i utökad omfattning kunna utbilda enskilda personer som kan rekryteras till militära och civila internationella fredsfrämjande insatser samt verksamhet inom ramen för det säkerhetsfräm-

jande samarbetet. Ansvariga myndigheter bör i uppdragsdialoger med de frivilliga försvarsorganisationerna klarlägga vilka behov, vilken kompetens och vilka kvalitetskrav som skall gälla.

Det säkerhetsfrämjande stödet utgör enligt regeringen en hörnsten i svensk östersjöpolitik. Stödet avser främst olika former av kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad (utbildning och rådgivning), men omfattar även visst materielstöd. Det är av betydelse att det säkerhetsfrämjande stödet främjar kandidatländernas framtida inträde i EU och anpassning till andra internationella samarbetsstrukturer.

Regeringen anser att det nuvarande regelsystemet för *ersättningar* eller förmaner när frivilliga tas i anspråk vid höjd beredskap eller vid räddningstjänst i fred bör gälla även i fortsättningen. Vid avtal mellan statliga myndigheter eller kommuner och frivilliga försvarsorganisationer för uppgifter i fred som inte är räddningstjänst bör parterna själva avtala om vilka förutsättningar som då skall gälla.

Motionerna

I Kristdemokraternas *kommittémotion 2000/01:Fö208 (kd)* av Åke Carerö m.fl. framhålls att hemvärnet är en del av Försvarsmakten och utgör med sin anpassade beredskap en viktig resurs vid väpnat angrepp. I det fredstida samhället är hemvärnet en omedelbart gripbar resurs när det gäller stöd vid svåra påfrestningar.

Genom att det nu blir färre förband i det svenska försvaret försvåras den kontinuerliga *utbildningen i hemvärnet*. De personella resurser som förbanden fått är inte dimensionerade för att tillgodose hemvärnets behov av instruktörer. Eftersom bl.a. hemvärnet skall utgöra en del av insatsorganisationen är det viktigt att säkerställa hemvärnets framtida behov av instruktörer (*yrkande 11*).

Motionärerna påpekar att Kristdemokraterna vid flera tillfällen har betonat de frivilliga försvarsorganisationernas stora betydelse för försvaret, försvarsviljan och totalförsvarets förankring i samhället. För att underlätta utbildning och rekrytering för de frivilliga försvarsorganisationerna är det viktigt att deras verksamhet knyts till totalförsvaret så nära som möjligt på lokal och regional nivå. För den regionala territoriella ledningen, stödet till frivilligorganisationerna och för samverkan med totalförsvarets civila delar har det inrättats fyra militärdistrikt och 29 militärdistriktsenheter. Militärdistriktsstaberna och militärdistriktsenheterna måste förses med en personalvolym som medger god förmåga till utbildning av frivilligorganisationerna (*yrkande 12*).

I Kristdemokraternas *kommittémotion Fö6 (kd)* av Åke Carerö m.fl. understryks att för att öka det allmänna säkerhetsmedvetandet i vårt samhälle måste den enskilda människans möjlighet att agera på rätt sätt vid olyckor, katastrofer och störningar i samhällsviktiga infrastruktursystem förbättras. Här har bland annat de frivilliga organisationerna en viktig uppgift. Det är därför enligt motionärerna angeläget att målmedvetet stimulera och stödja de frivil-

liga försvarsorganisationerna samt dra nytta av dessa i samhällsarbetet (*yrkande 2*).

Sårbarheten och säkerheten bör enligt motionärerna utvecklas till en angelägenhet inte bara för statliga och kommunala myndigheter utan även för företag, frivilligorganisationer och den enskilda människan. Säkert skulle allmänheten också på ett mer påtagligt sätt få upp ögonen för de olika frivilliga försvarsorganisationerna och deras verksamhet om dessa ges utrymme att visa prov på sin förmåga inom olika områden. Det är därför enligt motionärerna nödvändigt att beredskapsansvariga instanser noga prövar möjligheterna att ta frivilliga i anspråk vid svåra påfrestningar på samhället (*yrkande 3*).

I Folkpartiet liberalernas kommittémotion Fö10 (fp) av Runar Patriksson och Eva Flyborg framhålls att i takt med den alltmer mångfasetterade bilden av hot mot vår säkerhet såväl i fredstid som i krigstid och den grundläggande omstrukturering det svenska försvaret undergår kommer den frivilliga försvarsverksamheten att möta nya och viktiga uppgifter och utmaningar. Till skillnad från värnpliktsvolym är det motionärernas uppfattning att omfattningen av den frivilliga försvarsverksamheten spelar en betydande roll vad gäller totalförsvarets folkliga förankring. Det är viktigt att regeringen utan dröjsmål återkommer till riksdagen med aviserade förslag rörande den frivilliga försvarsverksamheten (*yrkande 19*).

I Moderata samlingspartiets *kommittémotion Fö23 (m)* av Henrik Landerholm m.fl. framålls att syftet med frivillig försvarsverksamhet bör vara att denna bidrar till totalförsvarets folkliga förankring. Den skall därvid förankra demokratins utveckling inom totalförsvaret. De frivilliga insatserna på ideell grund inom totalförsvaret måste samhället slå vakt om. Förändringen inom Försvarsmakten innebär även en naturlig kommande förändring inom den frivilliga försvarsverksamheten. Denna förändring tar sin utgångspunkt i bemanningsansvar respektive organisatorisk tillhörighet.

Det organisatoriska stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna bör som tidigare utgå från de grunder som regeringen redovisar i propositionen. Däremot bör det delas upp i två delar. En del som utgör ett direkt organisatoriskt stöd för den administrativa verksamheten som är nödvändig för drift och utveckling av verksamheten. Detta stöd bör tilldelas organisationerna genom beslut i riksdagen. Det bör dessutom vara av långsiktig karaktär. Den andra delen bör vara verksamhetsbundet och utgöra ersättning för de kostnader som uppkommer på grund av de uppdrag som de olika totalförsvarsmyndigheterna ger till de frivilliga försvarsorganisationerna (*yrkande 1*).

Distriktsförsvaret utgörs av territoriellt (luft, sjö och mark) bundna förband och skall finnas tillgängliga över hela landet. Samtliga förband eller enheter är mobiliserande. Militärdistriktscheferna bör förordnas som huvudman med odelat ansvar för verksamhetsledning och territoriell ledning för Distriktsförsvaret (*yrkande 4*).

Hemvärnsförbanden utgör som tidigare en del av Försvarsmakten. De ingår i de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärnsförbandens organisation, utrustning och utbildning skall därmed ses som en del av avvägningen mellan

olika förband ingående i Försvarmakten, helt eller delvis bemannade av frivilligförsvaret. Därmed bör också benämningen, hemvärnet, på förbanden förändras. De kan därvid lämpligen ges benämningar som knyter an till bygden, t.ex. Dalregementet och Roslagens båtsmän.

Det skulle vara ansvarslöst att nu ta ställning till de militära hemvärnsförbandens uppgifter och roll innan regeringen redovisat en helhetssyn vad gäller distriktsförsvarets organisation, utrustning, utbildning och uppgifter som riksdagen fattade beslut om år 2000. Regeringens förslag avvisas i avvaktan på ett samlat förslag vad gäller utveckling m.m. av distriktsförsvaret (*yrkande 2*).

Riksdagen bör enligt motionärerna tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemvärnet (*yrkande 3*).

I Kristdemokraternas *kommittémotion Fö24 (kd)* av Margareta Viklund m.fl. framhålls att dagens försvarspolitiska säkerhet och trygghet handlar inte enbart om vilken materiel eller vilka system vi har samt kunskap om hur vi skall handskas med dessa. Det handlar också om oväntade hot och företeelser i vår vardag som kan drabba oss var och en. Tryggheten och säkerheten handlar om hur vi som enskilda individer kan skydda oss och bli skyddade om det fruktansvärda och oväntade skulle inträffa.

Motionärerna anser att den översyn av den frivilliga försvarsverksamheten som utförts var angelägen men är kritiska till att det alltför saknas en helhetsbild av Försvarmaktens egna behov av de frivilliga organisationerna i relation till totalförsvarets verksamhet i stort (*yrkande 1*).

Motionärerna anser det självklart att resurser till och uppfyllandet av de fyra målen skall ha den säkerhetspolitiska hotbilden på både kort och lång sikt som utgångspunkt (*yrkande 2*).

Det finns enligt motionärerna risk för att oklara beslutsunderlag och förslag kan resultera i felaktiga beslut. Det är därför angeläget att regeringens propositioner är grundade på tillförlitliga och väl genomarbetade underlag. Om det inte är så ser motionärerna det som ett allvarligt hot mot demokratin (*yrkande 3*).

Propositionen beskriver enligt motionärerna att de frivilliga organisationernas medverkan och engagemang behövs i den frivilliga försvarsverksamheten. Det framkommer dock inte vare sig hur dessa organisationer skall engageras, vilka uppgifter de skall ha eller hur de skall fogas samman till en fungerande enhet bestående av de många olika delarna. Denna brist på helhetssyn kan också ha inneburit att ledningsfrågan för den frivilliga försvarsverksamheten inte berörs i propositionen, vilket är en stor brist. Det är därför angeläget att ledningsorganisationen för den frivilliga totalförsvarsverksamheten ses över (*yrkande 4*).

Motionärerna anser att det är alltför många obesvarade frågor i de förslag regeringen lägger fram och anser därför att det behövs en fullständig översyn av totalförsvaret där begreppet helhetssyn och samverkan skall vara grundläggande utgångspunkter, och där totalförsvarets alla olika grenar skall ingå (*yrkande 5*).

Motionärerna anser att uppdrag till och stöd i form av statliga medel till frivilliga försvarsorganisationer, som för övrigt bör benämnas frivilliga totalförsvarsorganisationer, bör utgå från följande huvuduppgifter (*yrkande 6*):

- Att verka för totalförsvarets demokratiska förankring.
- Att verka för en höjning av samhällets och medborgarnas beredskap att möta olika påfrestningar genom information/upplysning.
- Att höja individens förmåga att dels själv kunna förebygga och klara olika påfrestningar, dels att ge stöd och hjälp åt andra medborgare som drabbas.
- Att utgöra en förstärkningsresurs för kommuner och statliga myndigheter vid extraordinära situationer.
- Att medverka med kompetens och resurser vid olika typer av internationella insatser.
- Att bidra till personalförsörjningen till totalförsvarets utbildnings-, beredskaps- och krigsorganisationer.

Motionärerna anser dessutom att även om vi inte kan ha beredskap mot rena självmordsattacker bör totalförsvarets beredskap mot olika former av terroristattacker med okonventionella metoder och vapen stärkas (*yrkande 7*). Det har enligt motionärerna händelsen den 11 september 2001 visat. I den beredskapen har den frivilliga försvarsverksamheten inom totalförsvaret en viktig roll som behöver vidareutvecklas.

Motionärerna anser att en fråga som är angelägen att få besvarad är hur hemvärdet skall klara av sin framtida rekrytering på ett effektivt och trovärdigt sätt om minskad värnpliktsutbildning gröper ur rekryteringsunderlaget. De anser att regeringens passiva personalförsörjningsstrategi för hemvärdet måste ersättas med en offensiv strategi som bygger på direktrekrytering enligt den modell som finns redan i dag. De unga män och kvinnor som vid mönsterringen inte kan erbjudas en plats i insatsorganisationen skall i stället erbjudas möjligheten att skriva kontrakt med hemvärdet (*yrkande 8*). En kontrakts-/rekryteringsmodell bör enligt motionärerna även anpassas för studerande vid universitet och högskola (*yrkande 9*). I det fallet genomförs den grundläggande hemvärnsutbildningen, cirka 10 veckor lång, i en följd under en sommar. En kontrakts-/rekryteringsmodell bör vidare anpassas för unga män och kvinnor som just har tagit steget in i förvärvslivet (*yrkande 10*). Här kan den modell med tre månaders skräddarsydd hemvärnsutbildning fördelad över tre år tillämpas.

Kristdemokraterna anser att regeringen snarast skall återkomma med ett klagande förslag om hur den frivilliga totalförsvarsverksamheten skall integreras i de nationella skyddsstyrkorna och hur den verksamheten skall organiseras och ledas samt vad den konkret skall innehålla och innebära för totalförsvaret i stort (*yrkande 11*).

I Folkpartiet liberalernas *kommittémotion Fö25 (fp)* av Runar Patriksson och Eva Flyborg understryks att frivilligorganisationerna, inte minst de kvinnliga,

spelar en mycket betydelsefull roll för vårt försvar. Den frivilliga försvarsverksamheten är till skillnad från värnpliktsvolymen viktig för totalförsvarets folkliga förankring. I takt med den alltmer mångfasetterade bilden av hot mot vår säkerhet såväl i fredstid som i krigstid och den grundläggande omstrukturering det svenska försvaret undergår kommer den frivilliga försvarsverksamheten att möta nya och viktiga uppgifter och utmaningar.

Det är enligt motionärerna viktigt att de som verkar inom frivilligorganisationerna ges reella förutsättningar att delta fullt ut i verksamheten, bl.a. genom möjlighet att få *ledigt* vid t.ex. grund-, repetitions- och kompletteringsutbildningar. En sådan lagstadgad rätt finns ej i dag.

I *motion Fö26 (mp)* av Lars Ångström påpekas att regeringens förslag tyvärr i huvudsak går ut på att i första hand befästa de frivilliga försvarsorganisationernas roll som opinionsbildare och rekryteringsbas för det traditionella invasionsförsvaret. Vad gäller de frivilliga försvarsorganisationernas internationella roll nämner propositionen att frivilliga försvarsorganisationer i utökad omfattning bör kunna utbilda enskilda personer som kan rekryteras till militära och civila internationella fredsfrämjande insatser. Denna inriktning bör enligt motionären vara vägledande och bör utgöra de frivilliga försvarsorganisationernas huvuduppgift (*yrkande 1*).

Regeringens syn på de frivilliga försvarsorganisationernas roll i det traditionella invasionsförsvaret återspeglas enligt motionären i de föreslagna riktlinjerna för organisationsstöd. Motionären anser att inget ytterligare organisationsstöd, inte heller resurser som frigörs genom omfördelning, skall gå till frivilliga försvarsorganisationer som ser som sin roll att stärka vårt traditionella territorialförsvaret. Motionären anser att organisationsstödet till de frivilliga försvarsorganisationerna i huvudsak bör gå till organisationer som sprider kunskap om eller bedriver utbildning och rekryterar till deltagande i internationella fredsfrämjande missioner. Det totala organisationsstödet till frivilliga försvarsorganisationer bör kunna minskas (*yrkande 2*).

Motionären framhåller att i stället för att utnyttja hemvärnet som rekryteringsbas till de internationella insatser som Sverige behöver delta i befäster propositionen hemvärnets roll som den viktigaste delen av de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärnet och de nationella skyddsstyrkorna är en del av det traditionella invasionsförsvaret och har enligt motionären inte längre någon framträdande roll att spela när invasionshotet avskrivits och Sverige omformar sitt försvar för att kunna genomföra internationella insatser. Den roll som motionären kan se att hemvärnet bör ha är att utbilda för samt utgöra en rekryteringsbas för internationella fredsfrämjande insatser (*yrkande 3*).

Motionären anser att inga ytterligare resurser, inte heller resurser som frigörs genom omfördelning, skall gå till att befästa hemvärnets roll inom de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärnets resurser bör omfördelas till verksamheter som rör internationella fredsfrämjande insatser, och det totala anslaget till hemvärnsförbanden bör kunna minskas (*yrkande 4*).

I *motion 2000/01:Fö201 (s)* av Carina Hägg påpekas att den kraftiga förändring som nu sker av försvaret ändrar förutsättningarna också för de frivilliga

försvarsorganisationerna. Utgångspunkten borde rimligtvis vara att stödet till dem måste öka. Det är då angeläget att stödet går både till de kvinnliga och de manliga försvarsorganisationerna. Det får inte vara så att de manliga organisationerna och deras företrädare gynnas.

Regeringen bör därför så snabbt som möjligt redovisa hur stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna skall utformas och då även belysa fördelningen mellan manliga och kvinnliga organisationer.

I *motion 2000/01:Fö305 (m)* av Rolf Gunnarsson påpekas att då det gäller rättsskyddet för den enskilde hemvärnsmannen finns det många oklarheter. Hemvärnsskretsar i landet har länge försökt att få klara besked då det gäller rättsskyddet och vilken hjälp en hemvärnsmän kan räkna med om det skulle inträffa något som föranleder exempelvis åtal eller krav om skadestånd.

Motionären hänvisar till att svar som lämnats av såväl rikshemvärnschefen som försvarsministern lämnar många frågetecken kring rättshjälpen för hemvärnsmännen.

I *motion 2000/01:Fö902 (m)* framhåller Rolf Gunnarsson att det är den sjukpenninggrundande inkomsten som i dag ligger till grund för den ersättning som betalas ut då hemvärdet/frivilligorganisationerna genomför insatser. Detta innebär att studerande, arbetslösa, hemarbetande med små barn, pensionärer och deltidsarbetande är de första som vid behov finns på plats, men oftast de som har den minsta ersättningen. Motionären anser att en översyn av ersättningsbestämmelserna bör göras.

I *motion Fö7 (m)* av Cristina Husmark Pehrsson och Ewa Thalén Finné understryks att utvecklingen i världen har, inte minst med tanke på den senaste tidens händelser av hot och angrepp, tydligt visat på nödvändigheten och behovet av allas deltagande. Allt färre tas ut till värn- eller civilplikt. Samhällets skyddsnät kan därför inte garanteras endast genom dessa insatser. Därför är enligt motionärerna ett frivilligt engagemang ett nödvändigt inslag i samhällets beredskap och totalförsvar.

I *motion Fö13 (m)* av Elizabeth Nyström och Jan-Evert Rådström påpekas att det behövs folklig förankring byggd på delaktighet och medansvar när det gäller sårbarheten och säkerheten i samhället. Det är främst avhängigt det faktum att samhället aldrig kommer att kunna bygga upp ett heltäckande skyddsnät via offentligt finansierade institutioner. Därför är ett frivilligt engagemang ett nödvändigt inslag i samhällets beredskap och i totalförsvaret. En ny generation frivilliga med kompetens inom skilda områden kommer med utgångspunkt i detta att ha en tydligare roll i samhällsberedskapen och i totalförsvaret.

Utskottets ställningstagande

I försvarsutskottets betänkande Det nya försvaret (bet. 1999/2000:FöU2) framhöll utskottet följande om den frivilliga försvarsverksamheten.

Utskottet har i tidigare uttalanden framhållit den frivilliga försvarsverksamhetens betydelse. Genom sitt starka engagemang och sin breda kom-

petens inom skilda områden utgör dessa organisationer en viktig resurs för landets försvar. Utskottet har också framhållit att deras verksamhet ger breda medborgargrupper en chans att engagera sig och göra en insats för totalförsvaret. Frivilligorganisationerna bidrar även till en bred och djup folklig förankring av totalförsvaret, liksom att de även har en viktig roll i totalförsvarets personalförsörjningssystem. Mot bakgrund av den omstrukturering som nu pågår inom totalförsvaret välkomnar därför utskottet regeringens initiativ att utreda den frivilliga försvarsverksamhetens framtida inriktning och uppgifter inom totalförsvaret. Utskottet anser det vara av stor vikt att den frivilliga försvarsverksamheten förnyas i takt med ominriktningen av totalförsvaret.

Utredningen om den frivilliga försvarsverksamheten (Frivilligorganisationsutredningen), som utskottet hänvisar till i det föregående, överlämnade i februari 2001 betänkandet *Frivilligheten och samhällsberedskapen* (SOU 2001:15) till regeringen. Betänkandet har efter remissbehandling varit underlag för den proposition om frivillig försvarsverksamhet som utskottet tar ställning till här. Som ett led i sin beredning av ärendet har utskottet haft överläggningar med representanter för de frivilliga försvarsorganisationerna.

Utskottet understryker ånyo *den frivilliga försvarsverksamhetens – dvs. de frivilliga försvarsorganisationernas och hemvärnets –* mycket viktiga roll inom totalförsvaret. Verksamheten omfattar för närvarande försvarsupplysning samt rekrytering och utbildning av frivilliga för uppgifter inom totalförsvaret. Dessa uppgifter – inte minst upplysningsverksamhet – är viktiga också i den förändringsprocess som det frivilliga försvaret genomgår och som beskrivs i det följande. De omfattande säkerhets- och försvarspolitiska förändringar som skett under senare år medför delvis nya förutsättningar för den frivilliga försvarsverksamheten liksom för totalförsvarets verksamhet i övrigt. Det frivilliga försvaret kommer även framgent att ha en betydelsefull roll, inte bara då det gäller verksamhet för totalförsvaret, utan också för att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred samt för att bidra till fred och säkerhet i omvärlden.

Det frivilliga försvaret spelar genom sin breda organisatoriska och geografiska spridning och sin frivilliga rekryteringsgrund en viktig roll för *försvarsviljan* och totalförsvarets förankring i samhället. *Rekryteringsbasen* för den frivilliga försvarsverksamheten har under de senaste åren minskat i takt med att allt färre genomför värnplikt och civilplikt. Det är därför viktigt att finna nya rekryterings- och utbildningsvägar till det frivilliga försvaret, bl.a. bör ansträngningar göras för att i större utsträckning än i dag rekrytera yngre personer och också i större utsträckning än för närvarande engagera reservofficerare i verksamheten. Utskottet bedömer att personalens möjligheter att på olika sätt delta i internationell verksamhet kan komma att ha betydelse för att främja rekryteringen. Det frivilliga försvaret utgör samtidigt en viktig rekryteringsbas för anställningar inom totalförsvaret.

Utskottet anser – liksom regeringen – att *stöd* till de frivilliga försvarsorganisationerna även fortsättningsvis skall kunna lämnas till ideella organisationer med demokratisk struktur, vars verksamhet kan utnyttjas för totalförsvarets fyra huvuduppgifter, dvs. att

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda vår territoriella integritet,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

Riksdagen har sedan lång tid över statsbudgeten anvisat anslag till stöd för de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet. För innevarande budgetår har riksdagen anvisat drygt 88 miljoner kronor. Utskottet har i anslutning till budgetbehandlingen (bet. 2001/02:FöU1) bl.a. anfört följande (s. 92):

Utskottet anser att de frivilliga försvarsorganisationerna genom sitt starka engagemang och sin breda kompetens inom skilda områden i samhället utgör en viktig resurs för landets försvar. Stödet bör därför enligt utskottets mening även fortsättningsvis lämnas till de frivilliga försvarsorganisationerna så att deras verksamhet främjar totalförsvaret och ger verksamheten en bred folklig förankring. Ett statligt stöd till denna verksamhet bör därför inte enbart hänföras till krigsorganisationens kvantitativa eller kvalitativa behov av utbildad personal, utan även lämnas som ett allmänt stöd till den frivilliga försvarsverksamheten.

Det statliga bidraget för det mer allmänna stödet har sålunda bestämts av riksdagen. Riksdagen har emellertid inte beslutat om hur medlen skall fördelas mellan organisationerna.

De frivilliga försvarsorganisationerna får härutöver uppdragsmedel från andra anslag på statsbudgeten. Sålunda har t.ex. Försvarsmakten lämnat bidrag om drygt 58 miljoner kronor under år 2001 till organisationerna för utbildningsverksamhet.

Utskottet förutsätter att riksdagen i likhet med nuvarande ordning bereds tillfälle att ta ställning till statsbidragets totala omfattning och därmed till den frivilliga försvarsverksamhetens förutsättningar. I det sammanhanget bör även den beräknade omfattningen redovisas av de medel som utöver särskilt anslag på statsbudgeten lämnas av Försvarsmakten m.fl. för utbildningsverksamhet m.m.

Härutöver bör även fortsättningsvis myndigheter med uppgifter inom totalförsvaret i enlighet med förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet även i övrigt stödja denna verksamhet, t.ex. med instruktörer, materiel och anläggningar.

Med hänvisning till vad utskottet anfört bör regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (förslag 1) *godkännas*.

I flera motioner tas från olika utgångspunkter frågor upp om folkförankring, organisation, uppgifter, utnyttjande, stöd m.m. till den frivilliga försvarsverksamheten. Utskottet anser inte att det finns behov av ytterligare uttalanden i dessa frågor utöver det ovan anförda, varför motionerna 2000/01:Fö201 (s), 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 12, 2001/02:Fö6 (kd) yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7 (m), 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 19, 2001/02:Fö13 (m), 2001/02:Fö23 (m) yrkande 1, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 1–7 samt 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 1 och 2 *avstyrks*.

Riksdagen godkände våren 2000 regeringens förslag till inriktning av Försvarsmaktens organisation, innebärande bl.a. att det skulle inrättas nationella skyddsstyrkor, inkluderande *hemvärnsförband*. I försvarsutskottets betänkanden Det nya försvaret (bet. 1999/2000:FöU2) och Försvarsbeslut för 2002–2004 (bet. 2001/02:FöU2) begär utskottet att regeringen skall återkomma till riksdagen med en närmare redovisning av utformningen av de nationella skyddsstyrkorna.

I propositionen lämnar regeringen nu förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna. Regeringen anmäler också att den vad avser de nationella skyddsstyrkornas närmare utformning avser att återkomma i budgetpropositionen för 2003 och i nästa försvarsbeslutsproposition för att lämna den berörda redovisningen.

Innebörden av den stora omstrukturering av försvaret som riksdagen beslutade om våren 2000 är att hemvärdet får – relativt sett – en väsentligt ökad betydelse i framtidens försvar. Hemvärdet har en hög beredskap och kan lösa skydds- och bevakningsuppgifter samt kan utnyttjas för att stärka samhället vid svåra påfrestningar i fred. Hemvärdet kan säkerställa den territoriella närvaron i olika delar av landet. Vissa hemvärnsförband är lämpade att få uppgifter med högre svårighetsgrad än vad som gäller för huvuddelen av förbanden. De förbanden skall kunna lösa bevaknings- och skyddsuppgifter som är nya. De skall också kunna ha vissa underrättelseuppgifter. Hemvärnsförbanden bör tillföras materiel och resurser i övrigt för att kunna lösa de allt viktigare uppgifter som de får. Materiel bör sålunda överföras från nedlagda krigsförband till hemvärdet. För att säkerställa nödvändig rörlighet bör förbanden ha tillgång till fordon.

Regeringen har i propositionen lämnat en redovisning av hemvärnsförbandens roll inom de nationella skyddsstyrkorna. Regeringen bör när den återkommer med den aviserade redovisningen av de nationella skyddsstyrkorna också redogöra för ledningsförhållandena för hemvärnsförbanden inom ramen för de nationella skyddsstyrkorna, bl.a. militärdistriktens roll i sammanhanget.

Utskottet anser att regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna (förslag 2) bör *bifallas*.

I flera motioner tas frågor upp om inriktning m.m. för hemvärdet. Några särskilda uttalanden utöver vad utskottet nyss har gjort i det föregående anser utskottet inte är nödvändiga. Motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 11, 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 2–4, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 8–11 samt 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 3 och 4 *avstyrks*.

I motion 2000/01:Fö305 (m) anfördes att det finns många oklarheter då det gäller *rättsskydd* för enskilda hemvärnsmän. Utskottet har inhämtat att hemvärnsmän i tjänst är likställda med anställda i försvaret och med totalförsvarspliktiga vad avser frågor om rättsskydd. Utskottet utgår från att Försvarsmakten i mån av att det blir aktuellt lämnar juridiskt bistånd. Motion 2000/01:Fö305 (m) behöver därför *inte bifallas*.

Försvarsmakten och Krisberedskapsmyndigheten bör samordna *frivilligorganisationernas internationella arbete* med den verksamhet som dessa myn-

digheter bedriver inom ramen för det säkerhetsfrämjande samarbetet med Öst- och Centraleuropa. Utskottet anser sålunda – i likhet med regeringen – att frivilligorganisationernas stödjande verksamhet i det säkerhetsfrämjande samarbetet bör fortsätta. Frivilliga försvarsorganisationer bör ges ökade möjligheter att utbilda personer som kan rekryteras till militära och civila internationella fredsfrämjande uppgifter samt till annan verksamhet inom ramen för det säkerhetsfrämjande samarbetet.

Utskottet anser vidare – i likhet med regeringen – att det nuvarande systemet för *ersättningar och förmåner* då frivilliga utnyttjas vid höjd beredskap eller vid räddningstjänst i fred bör gälla också i fortsättningen. Vid uppgifter i fred som inte är räddningstjänst bör parterna själva komma överens om vad som bör gälla. Med anledning härav *avstyrks* motion 2000/01:Fö902 (m) var yrkas att ersättningsbestämmelserna bör ses över.

I motion 2001/02:Fö25 (fp) framhålls vikten av att de som verkar inom frivilligverksamheten skall ha *rätt till ledighet* för att delta i sådan verksamhet. Arbetsmarknadsutskottet har vid olika tillfällen avstyrkt liknande motioner. Utskottet gör ingen annan bedömning än arbetsmarknadsutskottet, varför motion 2001/02:Fö25 (fp) *avstyrks*.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (punkt 1)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 12, 2001/02:Fö6 yrkandena 2 och 3 och 2001/02:Fö24 yrkandena 1–7 samt avslår proposition 2001/02:159 punkt 1, motionerna 2000/01:Fö201, 2001/02:Fö7, 2001/02:Fö10 yrkande 19, 2001/02:Fö13, 2001/02:Fö23 yrkande 1 och 2001/02:Fö26 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Inför alla mer eller mindre olika stora och betydelsefulla delar av totalförsvarets framtida organisation och innehåll, som riksdagen vid skilda tidpunkter fått att ta ställning till, saknas en helhetsbild av den omfattande omorganisation och omvälvning av försvaret som fortfarande pågår.

Regeringen presenterar gång på gång olika delar av en komplicerad och kostnadskrävande verksamhet utan att det ges möjlighet att överblicka helheten. Detta ger ett svårbedömt intryck, där konsekvenserna av det förslag som det är aktuellt att besluta om inte är överblickbart. Detta gäller också proposition 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret.

Den översyn av den frivilliga försvarsverksamheten som utförts var angelägen, men även i detta sammanhang saknas en helhetsbild av Försvarsmaktens eget behov av de frivilliga organisationerna i relation till totalförsvarets verksamhet i stort. Utan att det bekräftas i proposition 2001/02:159 infinner sig tanken att frivilligorganisationerna skall ersätta åtminstone en del av de funktioner som försvunnit i det hårt nedbantade totalförsvaret. Detta måste i så fall tydligt framgå i planerna för verksamhet och organisation av det framtida totalförsvaret.

Kristdemokraterna har vid flera tillfällen, i motioner, debatter, särskilda yttranden m.m., framhållit att proposition 1999/2000:30 Det nya försvaret, som riksdagen beslutade om den 30 mars 2000, inte var den helhetslösning som regeringen, Centerpartiet och Vänsterpartiet ansåg att den var. Kristdemokraterna avstyrkte därför propositionen.

En annan av de invändningar som vi kristdemokrater framförde i anslutning till riksdagens beslut den 30 mars 2000 var att regeringens förslag vilade på ett dåligt genomarbetat beslutsunderlag. Den kritiken kan även riktas mot propositionen Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret. Propositionens förslag är otydliga. Många frågor lämnas obesvarade. Som exempel kan nämnas den frivilliga försvarsverksamhetens organisation, innehåll och ledarskap. Även frågan hur hemvärdet skall inordnas i de nationella skyddsstyrkorna klargörs inte.

Vi anser att det är alltför många obesvarade frågor i de förslag som regeringen lägger fram. Det behövs därför en fullständig översyn av totalförsvaret där begreppet helhetssyn och samverkan skall vara grundläggande utgångspunkter och där totalförsvarets alla olika grenar skall ingå.

De uppdrag och de statliga medlen till frivilliga försvarsorganisationer, som vi för övrigt anser bör benämnas frivilliga totalförsvarsorganisationer, anser Kristdemokraterna bör utgå från huvuduppgifterna:

- Att verka för totalförsvarets demokratiska förankring.
- Att verka för en höjning av samhällets och medborgarnas beredskap att möta olika påfrestningar genom information/upplysning.
- Att höja individens förmåga att dels själv kunna förebygga och klara olika påfrestningar, dels att ge stöd och hjälp åt andra medborgare som drabbas.
- Att utgöra en förstärkningsresurs för kommuner och statliga myndigheter vid extraordinära situationer.
- Att medverka med kompetens och resurser vid olika typer av internationella insatser.
- Att bidra till personalförsörjningen till totalförsvarets utbildnings-, beredskaps- och krigsorganisationer.

Med hänvisning till vad som anförts bör motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 12, 2001/02:Fö6 (kd) yrkandena 2 och 3 samt 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 1–7 godkännas. Regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (förslag 1) samt motionerna 2000/01:Fö201 (s), 2001/02:Fö7 (m), 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 19, 2001/02:Fö13 (m), 2001/02:Fö23 (m) yrkande 1 och Fö26 (mp) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

2. Riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (punkt 1)

av Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö26 yrkandena

1 och 2 samt avslår proposition 2001/02:159 punkt 1, motionerna 2000/01:Fö201, 2000/01:Fö208 yrkande 12, 2001/02:Fö6 yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7, 2001/02:Fö10 yrkande 19, 2001/02:Fö13, 2001/02:Fö23 yrkande 1 och 2001/02:Fö24 yrkandena 1–7.

Ställningstagande

Som en följd av förändringarna inom totalförsvaret ger regeringen i propositionen förslag på nya riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer. Regeringen anser att de frivilliga försvarsorganisationerna skall sprida information om totalförsvaret och bidra till totalförsvarets folkliga förankring. De frivilliga försvarsorganisationerna skall också utgöra rekryteringsbas, och regeringen bedömer att frivilligpersonal i högre utsträckning kan komma att tjänstgöra i Försvarsmaktens grundorganisation och i utlandsstyrkan.

Regeringens förslag går tyvärr i huvudsak ut på att i första hand befästa de frivilliga försvarsorganisationernas roll som opinionsbildare och rekryteringsbas för det traditionella invasionsförsvaret. Vad gäller de frivilliga försvarsorganisationernas internationella roll, så nämner propositionen att frivilliga försvarsorganisationer i utökad omfattning bör kunna utbilda enskilda personer som kan rekryteras till militära och civila internationella fredsfrämjande insatser. Denna inriktning bör enligt Miljöpartiet vara vägledande och bör utgöra de frivilliga försvarsorganisationernas huvuduppgift. Men tyvärr nämns denna uppgift för frivilligpersonalen bara som kortast, och i stället tycks propositionens syn på de frivilliga försvarsorganisationernas internationella roll i huvudsak vara begränsad till dess roll att bygga upp motsvarande organisationer i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland.

Miljöpartiet anser att regeringen bör uppmuntra de frivilliga försvarsorganisationerna att ha som sin främsta uppgift att bidra till Sveriges förmåga att delta i internationella fredsfrämjande insatser. Frivilligorganisationerna bör därför inrikta sin verksamhet på att utbilda personer som kan rekryteras till sådana insatser. Ett utomordentligt exempel på sådan utbildning som lyfts fram i propositionen är den rekrytering av s.k. ammunitionshundekipage som syftar till att under fem år bygga upp en sammanslutning av 35 ekipage bestående av frivilligpersonal med hundar som skall vara beredda att ingå i utlandsstyrkan.

Regeringens syn på de frivilliga försvarsorganisationernas roll i det traditionella invasionsförsvaret återspeglas i de föreslagna riktlinjerna för organisationsstöd. Regeringen anser att värdet av organisationens verksamhet i förhållande till behov för totalförsvaret för att kunna uppnå grundläggande försvarsförmåga och anpassningsförmåga och värdet av organisationens bidrag till totalförsvarets folkförankring skall väga tungt. Verksamhet avseende internationella fredsfrämjande insatser nämns över huvud taget inte som prioriterad vid fördelning av organisationsstöd.

Regeringen säger att finansieringen av förslagen om organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna inte kräver ytterligare resurser utan att

de kan finansieras genom omfördelning inom försvarsanslaget. Miljöpartiet anser att inget ytterligare organisationsstöd, inte heller resurser som frigörs genom omfördelning, skall gå till frivilliga försvarsorganisationer som ser som sin roll att stärka vårt traditionella territorialförsvar.

De frivilliga försvarsorganisationerna får redan i dag ett stort statligt organisationsstöd. Det kan dessutom vara värt att notera att de frivilliga försvarsorganisationerna får 10–20 % mer stöd än de svenska ideella fredsorganisationerna. Som exempel kan nämnas att Utrikesdepartementets organisationsstöd till Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen motsvarar ca 139 kr per medlem, medan Försvarsdepartementets stöd t.ex. till Lottakåren är 191 kr per medlem, till Flygvapenfrivilligas Förbund 1 141 kr per medlem och till Sjövärnskåren 510 kr per medlem. Det kan också vara värt att notera att sex andra fredsorganisationer får 205 kr per medlem.

Miljöpartiet anser att organisationsstödet till de frivilliga försvarsorganisationerna i huvudsak bör gå till organisationer som sprider kunskap om eller bedriver utbildning och rekryterar till deltagande i internationella fredsfrämjande missioner. Det totala organisationsstödet till frivilliga försvarsorganisationer bör kunna minskas.

Med hänvisning till vad som anförts bör motion 2001/02:Fö26 yrkandena 1 och 2 godkännas. Regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (förslag 1) samt motionerna 2000/01:Fö201 (s), 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 12, 2001/02:Fö6 (kd) yrkandena 2 och 3, 2001/02:Fö7 (m), 2001/02:Fö10 (fp) yrkande 19, 2001/02:Fö13 (m), 2001/02:Fö23 (m) yrkande 1, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 1–7 avstyrks.

3. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller regeringen motion 2001/02:Fö23 yrkandena 2–4 samt avslår regeringens proposition 2001/02:159 punkt 2, motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 11, 2001/02:Fö24 yrkandena 8–11 samt 2001/02:Fö26 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Moderata samlingspartiet bejakar i grunden den av regeringen föreslagna inriktningen vid utvecklingen av hemvärdet. Hemvärdet utgör emellertid enbart en del av de nationella skyddsstyrkorna. Vi kan därför inte acceptera att riksdagen nu beslutar om inriktning av hemvärdet och genomföra denna innan vi vet om och hur huvuddelen av de nationella skyddsstyrkorna avses

utvecklas. Det måste enligt vår mening vara fullständigt klarlagt att de nationella skyddsstyrkorna kommer att utvecklas innan ett beslut om inriktningen av hemvärnet kan fattas. Om så ej blir fallet kommer hela det ansvar som avses läggas på de nationella skyddsstyrkorna att falla på hemvärnet. Detta är orimligt. Regeringens förslag bör därför avvisas i avvaktan på ett samlat förslag till utveckling av samtliga förband inom de nationella skyddsstyrkorna.

Med hänvisning till vad som anförts bör motion 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 2–4 godkännas. Regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna (förslag 2) samt motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 11, 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 8–11 och 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 3 och 4 avstyrks.

4. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller regeringen motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 11 och 2001/02:Fö24 yrkandena 8–11 samt avslår regeringens proposition 2001/02:159 punkt 2, motionerna 2001/02:Fö23 yrkandena 2–4 och 2001/02:Fö26 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Folkrörelserna har haft en stor betydelse för den demokratiska utvecklingen i vårt land. Även inom totalförsvaret finns en väl etablerad frivillig verksamhet. Den informerar och engagerar människor om bland annat värdet av ett fungerande totalförsvaret. Dessa frivilliga organisationer har också en stor betydelse för rekrytering av bland annat officersaspiranter till totalförsvaret. Genom sin tydliga koppling till Försvarsmaktens krigsorganisation har hemvärnet en särställning bland frivilligorganisationerna.

Eftersom totalförsvaret dragits ned kraftigt, med många förbandsnedläggningar, har det inneburit att många orter som tidigare haft regementen och garnisoner nu saknar sådana. Därmed har den sammanhållande länken mellan hemvärnet och det övriga totalförsvaret försvunnit i många regioner. Detta kan vara en förklaring till att hemvärnsmännens antal minskat i stället för att enligt målsättningen öka. I och med förbandsnedläggningarna anser många hemvärnsförband och hemvärnsmän att de har ett alldeles för stort ansvar och för stora områden att bevaka. De upplever sig inte heller vara särskilt uppskattade för de insatser de gör och skall utföra. Dessutom råder en stor osäkerhet om den framtida organisationen med bl.a. den planerade integreringen i de nationella skyddsstyrkorna.

Hemvärnet har tilldelats en stor roll i det framtida försvaret och i de nationella skyddsstyrkorna. I stora delar av vårt land är det hemvärnet som skall

säkerställa Försvarsmaktens möjligheter till territoriell närvaro. Men det framkommer inte i proposition 2001/02:159 hur regeringen tänkt att hemvärnet skall organiseras inför framtiden och utifrån de fyra huvudmålen. Det påpekas att hemvärnet skall ingå i de nationella skyddsstyrkorna. Det låter bra, men i propositionen anges inte hur denna samordning skall organiseras eller fungera. Det anges i stället att regeringen skall återkomma i budgetpropositionen för 2003 samt i nästa försvarsbeslutsproposition avseende de nationella skyddsstyrkornas närmare utformning.

Kristdemokraterna anser att regeringen snarast skall återkomma med ett klaggörande förslag om hur den frivilliga totalförsvarsverksamheten skall integreras i de nationella skyddsstyrkorna och hur den verksamheten skall organiseras och ledas samt vad den konkret skall innehålla och innebära för totalförsvaret i stort.

En annan fråga som är angelägen att få besvarad är hur hemvärnet skall klara av sin framtida rekrytering på ett effektivt och trovärdigt sätt eftersom bl.a. minskad värnpliktsutbildning gröper ur rekryteringsunderlaget.

Kristdemokraterna anser att regeringens passiva personalförjningsstrategi för hemvärnet måste ersättas med en offensiv strategi som bygger på direktrekrytering enligt den modell som finns redan i dag. De unga män och kvinnor som vid mönstringen inte kan erbjudas en plats i insatsorganisationen skall i stället erbjudas möjligheten att skriva kontrakt med hemvärnet.

Men eftersom unga människor i dag lever ett mer hektiskt liv än för bara något decennium sedan, måste kontraktsmodellen bygga på ett betydande mått av flexibilitet och någon form av ekonomiskt incitament som ter sig tillräckligt lockande. Grunden för deltagande måste dock alltid vara frivillighet och medborgerligt engagemang.

En kontrakts- och rekryteringsmodell bör anpassas för studerande vid universitet och högskola. I det fallet genomförs den grundläggande hemvärnsutbildningen, cirka tio veckor lång, i en följd under en sommar. Ersättningsnivån bör motsvara studiemedel, och den bör vara skattefri. Utbildningen bedrivs vid något av landets militära förband, med reservofficerare som instruktörer. Efter avslutad grundutbildning följer skyldighet att placeras i en hemvärnsbataljon och delta i den ordinarie verksamheten under tre till fem års tid. Därefter följer deltagandet de regler som för närvarande gäller. Den högre graden av obligatorisk närvaro under de inledande åren kan motiveras med ersättningen under utbildningstiden.

En kontrakts- och rekryteringsmodell bör även anpassas för unga män och kvinnor som just har tagit steget in i förvärvslivet. Här kan en modell med tre månaders skräddarsydd hemvärnsutbildning fördelad över tre år tillämpas. Utbildningen bedrivs sommartid, och hemvärnsaspiranten avstår delar av sin semester för att genomföra utbildningen. Ersättningsnivån bör motsvara studiemedel och den bör vara skattefri. Utbildningen bedrivs vid något av landets militära förband, med reservofficerare som instruktörer. Efter avslutad grundutbildning följer skyldighet att placeras i en hemvärnsbataljon och delta i den ordinarie verksamheten under tre till fem års tid. Därefter följer delta-

gandet de regler som för närvarande gäller. Den högre graden av obligatorisk närvaro under de inledande åren kan motiveras med ersättningen under utbildningstiden.

Modellen medger en jämn och kontinuerlig personalförsörjning som innebär att i stort sett samtliga hemvärnsbataljoner ständigt är kompletta. Modellen innebär också att folkförsvaret i högre grad än med nuvarande urholkade värnplikssystem kan vidmakthållas. Det är därför Kristdemokraternas uppfattning att regeringen snarast bör utreda förutsättningarna för en personalförsörjningsmodell i linje med vad som beskrivits ovan.

I enlighet med vad som anförts bör motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 11 och 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 8–11 bifallas. Regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna (förslag 2), motionerna 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 2–4 samt 2001/02:Fö26 yrkandena 3 och 4 bör avslås.

5. Inriktning av hemvärnsförbanden (punkt 2)

av Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller regeringen motion 2001/02:Fö26 yrkandena 3 och 4 samt avslår regeringens proposition 2001/02:159 punkt 2, motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 11, 2001/02:Fö23 yrkandena 2–4 och 2001/02:Fö24 yrkandena 8–11.

Ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen att hemvärnsförbanden skall utvecklas i syfte att integreras och utgöra ett viktigt inslag i de nationella skyddsstyrkorna. Regeringen anser att hemvärnsförbanden tillhör de viktigaste förbanden inom de nationella skyddsstyrkorna, vilkas verksamhet och utveckling därför bör ställas i centrum. Regeringen anser att vissa hemvärnsförband skall få ökat ansvar och ökade befogenheter och därför hävdas att tillräckliga resurser bör omfördelas till detta. Regeringen föreslår att hemvärdet skall kunna lösa uppgifter vid väpnat angrepp, stärka samhället i fred samt utgöra en grund för folkförankringen och försvarsviljan.

Miljöpartiet är mycket kritiskt till regeringens förslag. I stället för att utnyttja hemvärdet som rekryteringsbas till de internationella insatser som Sverige behöver delta i så befäster propositionen hemvärdets roll som den viktigaste delen av de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärdet och de nationella skyddsstyrkorna är en del av det traditionella invasionsförsvaret och har enligt Miljöpartiet inte längre någon framträdande roll att spela när invasionshotet avskrivits och Sverige omformar sitt försvar för att kunna genomföra internationella insatser. Den roll som Miljöpartiet kan se att hemvärdet bör ha

är att utbilda om samt utgöra en rekryteringsbas för internationella fredsfrämjande insatser.

Vad gäller finansiering av hemvärnets utökade roll inom de nationella skyddsstyrkorna lovar regeringen att förändringen inte kräver nya resurser utan att den skall kunna finansieras genom omfördelning inom försvarsanslaget. Miljöpartiet anser dock att inga ytterligare resurser, inte heller resurser som frigörs genom omfördelning, skall gå till att befästa hemvärnets roll inom de nationella skyddsstyrkorna. Hemvärnets resurser bör omfördelas till verksamheter som rör internationella fredsfrämjande insatser, och det totala anslaget till hemvärnsförbanden bör kunna minskas.

Med hänvisning till vad som anförts bör motion 2001/02:Fö26 (mp) yrkandena 3 och 4 godkännas. Regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna (förslag 2) samt motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 11, 2001/02:Fö23 (m) yrkandena 2–4 och 2001/02:Fö24 (kd) yrkandena 8–11 avstyrks.

6. Rätt till ledighet (punkt 5)

av Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller regeringen motion 2001/02:Fö25.

Ställningstagande

Det är viktigt att de som verkar inom frivilligorganisationerna ges reella förutsättningar att delta fullt ut i verksamheten, bl.a. genom möjlighet att få ledigt vid t.ex. grund-, repetitions- och kompletteringsutbildningar. En sådan lagstadgad rätt finns ej i dag. Frågan om en lagfäst rätt till ledighet för frivillig personal i försvaret har varit under utredning i mer än 16 år utan att man har kommit ett enda steg framåt. Med tanke på behovet av frivilliga försvarsorganisationer bör frågan om ledighet för utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret få en snar lösning. Denna möjlighet borde vara densamma för frivillig personal som den i dag är för värnpliktiga.

Med anledning av det anförda bör motion 2001/02:Fö25 (fp) bifallas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2001/02:159:

1. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till den frivilliga försvarsverksamheten (avsnitt 5.1, 5.2 och 5.3).
2. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna (avsnitt 8.1).

Följdmotioner till proposition 2001/02:159

2001/02:Fö23 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppdelning av det organisatoriska stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till inriktning av hemvärnsförbanden inom de nationella skyddsstyrkorna och uppdrar åt regeringen att återkomma med ett samlat förslag avseende organisation, utrustning och utveckling av de nationella skyddsstyrkorna i enlighet med riksdagens beslut 2000.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemvärdet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förordna militärdistriktscheferna som huvudman för distriktsförsvaret.

2001/02:Fö24 av Margareta Viklund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det saknas en helhetsbild av totalförsvarets behov av de frivilliga organisationerna i relation till totalförsvarets verksamhet i stort.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppfyllandet av de fyra huvudmålen som totalförsvarsresurserna får användas till skall ha den säkerhetspolitiska hotbilden på både kort och lång sikt som utgångspunkt.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i arbetet inför kommande försvarspolitiska propositioner säkerställer att de är grundade på tillförlitliga och väl genomarbetade underlag där det går att göra en helhetsbedömning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ledningsfrågan för den frivilliga totalförsvarsverksamheten inte berörs i propositionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det behövs en fullständig översyn av totalförsvaret där begreppet helhetssyn och samverkan skall vara grundläggande utgångspunkter och där totalförsvarets alla olika grenar skall ingå.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdrag till och stöd i form av statliga medel till frivilliga försvarsorganisationer bör utgå från de i motionen angivna huvuduppgifterna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att totalförsvarets beredskap mot olika former av terrorattacker med okonventionella metoder och vapen måste stärkas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att unga män och kvinnor som vid mönstringen inte kan erbjudas en plats i insatsorganisationen skall erbjudas möjligheten att skriva kontrakt med hemvärdet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en kontrakts- och rekryteringsmodell för hemvärnsutbildning anpassad för studerande vid universitet och högskola.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en kontrakts- och rekryteringsmodell för hemvärnsutbildning anpassad för unga män och kvinnor som just har tagit steget in i förvärvslivet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall återkomma med ett klargörande förslag om hur hemvärdet och övrig frivillig totalförsvarsverksamhet skall integreras i de nationella skyddsstyrkorna samt deras framtida roll, organisation, arbetsuppgifter, ledningsorganisation m.m.

2001/02:Fö25 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i utbildning och tjänstgöring inom frivilligförsvaret.

2001/02:Fö26 av Lars Ångström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hemvärnets roll inom det framtida försvaret bör vara att utbilda om samt utgöra en rekryteringsbas för internationella fredsfrämjande insatser.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resurstilldelning till hemvärdet.

Motioner från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:Fö201 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till frivilliga försvarsorganisationer.

2000/01:Fö208 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkerställa hemvärnets behov av instruktörer.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om militärdistriktsstaberna och militärdistriktsenheterna måste förses med en personalvolym som medger god förmåga till utbildning av frivilligorganisationerna.

2000/01:Fö305 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättshjälp för hemvärnspersonal.

2000/01:Fö902 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en översyn sker av ersättningssystemet för hemvärdet/frivilligorganisationerna.

Följdmotioner till proposition 2001/02:10

2001/02:Fö6 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att målmedvetet stimulera och stödja de frivilliga försvarsorganisationerna samt dra nytta av dessa i samhällsarbetet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beredskapsansvariga instanser noga prövar möjligheterna att ta frivilliga i anspråk vid svåra påfrestningar på samhället.

2001/02:Fö7 av Cristina Husmark Pehrsson och Ewa Thalén Finné (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av allas delaktighet och ansvar för att skapa en mer sammanhållen organisation i tider av hot och våld.

2001/02:Fö10 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivillig försvarsverksamhet.

2001/02:Fö13 av Elizabeth Nyström och Jan-Evert Rådström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den civila delen av totalförsvaret.